

ומסכם אתו שיספק לו את החבית בזמן מאוחר יותר.

אלא שהתנה עם המוכר: (9)

**אי תקפה — ברשותך.** האחריות במקרה שהיין יחמיץ (10) תהיה עליך.

אך מאידך, **אי יקרא**, אם יהיה היין בשעה שיספק לו שווה יותר, וכן **אי זילא**, אם יהיה היין שווה פחות, **ברשותי** של הלוקח.

ומקשינן: **אמר ליה רב שרביא לאביי:** איך מותר לסכם כך, והרי **האי קרוב לשכר** הוא, ב-טו

שאם אין את הגדיש ההוא אינו מחויב לו אחרים. א"כ מה שקיבל עליו המוכר כאן לספק לו אפילו יאנסו כולם אע"פ שאינו מחויב על פי דין, יש בזה תוספת וריבית.

ועוד שיטה הביא הרמב"ן שהמוכר קיבל על עצמו אחריות אף אחר שהגיע ליד הקונה עד שימכרנה בחנותו, שבזה ודאי יש תוספת שהמוכר נותן לו משום הקדמת מעותיו.

9. בתוס' הקשו שהרי גם בלי שיתנה, כל זמן שלא משך, כיון שיש כאן הפסד גמור יכול הלוקח לחזור בו בלי לקבל על עצמו מי שפרע. ותירצו כיון שיש אנשים שמעדיפים חומץ מיין אין אפשרות לחזור בו.

10. כך מבואר ברש"י, ש"אם תקפה" הכוונה למחמצת. והקשה על זה בתוס' שהרי לקמן (ע"ג ע"ב) גבי רבנן שנתנו כסף על יין בתשרי כדי לקבל אותו בטבת, וכשהגיע טבת היו בוחרים לעצמם יין טוב ומניחים את החומץ, והגמ' שם מקשה שיש בזה משום רבית, מה שהמוכר מקבל על עצמו את אחריות ההחמצה בשכר הקדמת המעות. ותירצו שהם נתנו כסף על יין ולא על חומץ. ואותו יין החמוץ בטבת כבר מתשרי היה חמוץ. ומגיע להם יין מן הדין ואין כאן תוספת בגלל הקדמת המעות. א"כ הוקשה לתוס' מה הקשתה הגמ' שאם קבלת אחריות החומץ על המוכר יש כאן ריבית, הלא שם מבואר שמן הדין הוא שיקבל יין ולא חומץ, ולא הוצרכו שם להגיע לכך שאחריות הזול על

על חבית ידועה, אותה חבית כשניזוקה או החמיצה של הלוקח היא, שהרי התכוון דווקא אליה, ואם בכל זאת מקבל על עצמו המוכר אחריות יש בזה משום ריבית.

הרמב"ן בדעת רש"י למד שלא מדובר כאן על חבית ידועה אלא פוסק אתו על חבית ויש למוכר חבית יין בביתו, והקשה על רש"י שאם כן כמו בכל פסיקה כשיש למוכר אותו הדבר בבית מותר למוכר לקבל אחריות כך פה יש להתיר. ויש ליישב שיטת רש"י על פי מה שכתב לקמן (ע"ג ע"ב) שכיון שיין שכיח שמחמיץ לא מועיל סברת יש לו להתיר קבלת אחריות, כיון שנראה מה שמקבל אחריות על דבר הרגיל להחמיץ כריבית מחמת ההלואה.

אולם בריטב"א לקמן הוכיח שגם ביין יש היתר פסיקה ביש לו. לכן תירץ הריטב"א שכאן שונה משאר פסיקה. שבכל מקום יכול המוכר לספק לו את הפירות מיד לכן אפשר להחשיב זאת כמכירה ושנתייקרו אצל הלוקח. אבל פה ביין מדובר שהתנו שלא יוכל לספק לו קודם אותו הזמן, ממילא יש כאן הלואה. ומה שנותן לו בשעת היוקר יש בזה ריבית. וממילא גם מה שמקבל על עצמו אחריות הרי זה אינו דומה לשאר פסיקה המותרת.

ועוד יש ליישב שיטת רש"י על פי מה שנסתפקו התוס' בכל פסיקה ביש לו ונפסדו כל הפירות שיש לו, האם נפסדו ללוקח או למוכר. וסבר רש"י שנפסדו ללוקח ואינו מחויב ליתן לו ממקום אחר, וכן יש להוכיח מרש"י לקמן (ע"ב ע"ב ד"ה פוסק עמו) שכתב מאותו גדיש משמע

שהרי אם יתייקר ריוח הלוקח, וררוק להפסד, שהרי אם יחמיץ היין, הלוקח אינו מפסיד, אלא מרחיק מעצמו את ההפסד.

וכיון שהלוקח אינו מקבל עליו את אחריות היין, נמצא שאין כאן מקח, אלא הלואה<sup>(11)</sup> שנתן הלוקח למוכר. וקריבת השכר,

שהלוקח מקבל יין ששוה יותר אם יתייקר<sup>(12)</sup>, זהו בשכר ההלואה, ויש כאן ריבית,

ומתריצין: אמר ליה אביי: כיון דמקבל עליה הלוקח זולא, יש כאן גם חלק מהאחריות על הלוקח, ובאופן כזה קרוב לזה ולזה הוא<sup>(13)</sup>,

הלוקח.

לכן חלקו התוס' על רש"י והעמידו סוגייתנו בקלקול אחר שאינו חומץ שזה על הלוקח לקבל כמו שנתבאר לעיל שאין זה דומה לשאר פסיקה. ואם בכ"ז המוכר קיבל על עצמו יש בזה ביטול מקח ונמצא שהוא הלואה, והיוקר שיקבל הוא ריבית. ולכן הוצרכה הגמ' לומר שקיבל הלוקח את אחריות הזול, כדי להמנע מריבית.

ואת שיטת רש"י והסוברים שסוגייתנו מדברת בקלקול של חימוץ יש ליישב בשתי אופנים, או כמו שכתבו הראשונים שמדובר כאן בחבית ידועה ואז צריך להיות אחריות חימוץ על הקונה שהרי קנה חבית זו כמות שהיא, ואם בכ"ז המוכר מקבל על עצמו יש כאן ביטול מקח והלואה, וממילא ריבית.

או כמו שכתב הבית יוסף בדעת הטור שדווקא עד טבת לגירסת הגמ' או ניסן לגירסת הטור יש את הסברא שהקלקול היה מונח ביין שהחמיץ כבר מתחילה, ולכן יכולים לבחור. אבל מה שהחמיץ אחרי תאריך זה לא אומרים שהקלקול היה מונח קודם אלא החמיץ אח"כ ועל הלוקח להפסיד, ואם מפסיד המוכר יש כאן ריבית. וזה דלא כמו שכתב התוס' שטעם זה שהקלקול מונח בתוכו אינו עד טבת או עד ניסן אלא כל השנה כולה.

11. לפי פירוש הרמב"ן בשם אחרים שקיבל המוכר אחריות אחר שהגיע ליד הלוקח, צריך לומר שהקושיה לא היתה שיש כאן הלואה, שהרי ברור שבאופן שכבר הגיע ללוקח היה כאן

מכר, אלא הקושיה שיש כאן עסק אסור אפילו במכר, שנראה קבלת האחריות משום הקדמת המעות, והתירוץ הוא שהאחריות היא כהוולה במקח וממכר המותרת.

12. יש לעיין מה שנקט רש"י כאן שהריבית ע"י ביטול המקח וממילא יש הלואה. וקבלת היוקר היא הריבית. ולקמן (ע"ג ע"ב ד"ה ומבחרי) נקט שקבלת האחריות בעצמה ע"י המוכר היא הריבית. וי"ל שדווקא בחבית מסוימת יש ביטול מקח ונעשית הלואה והריבית ע"י היוקר. שבלא ביטול מקח לא היה מקום לאסור, כיון שאין כאן הקדמת מעות שהרי קנה הלוקח חבית מסוימת ולכן מרויח את היוקר של היין שהוא שלו, ולא שייך גם לומר שהמוכר מקבל אחריות בשכר ההקדמה, כיון שאין כאן שום הקדמת מעות, אבל לקמן (ע"ג ע"ב) שיש פסיקה ולא מכר גמור ממילא יש מקום לדון הקדמת מעות, ומה שמקבל המוכר אחריות הוא בשכר הקדמת המעות.

13. מלשון קרוב לזה ולזה היה נראה שגם בתירוץ הבינה הגמ' שיש כאן הלואה מחמת אחריות שקיבל עליו המוכר, אלא שהלואה מותרת היא שאמנם קרוב לשכר ביוקרא, אבל קרוב גם להפסד מחמת הזולא שקיבל על עצמו הלוקח (וכן כתב המרדכי שט"ז). ולכאורה יש לתמוה על זה שאם כן בכל פסיקה האסורה באין לו ולא יצא השער נתיר כיון שהלוקח מקבל על עצמו גם אחריות הזול, וי"ל כמו שכתב הרמב"ן

**גמרא:**

אמר רב יוסף בר מניומי אמר רב נחמן: אף על פי שאמרו [במס' ב"ק כא א, צז א] הדר בחצר חברו שלא מדעתו, באופן שבעל החצר ממילא לא עומד להשכירה, אבל האדם שבא לגור, מחפש לשכור חצר, ואם לא שהיה לו את החצר הזו, היה שוכר חצר אחרת, ונכנס לחצר חברו בלי שהודיעו, ואם כן הוא נהנה מחמת שצריך בית לדור בו, ובעל החצר לא חסר, שהרי בין כה וכה לא חשב להשכיר את חצרו, והדין כאשר זה נהנה וזה לא חסר שאינו צריך להעלות לו שכר, ואין לבעל החצר זכות לתבוע את שכר החצר כיון שלא הפסידו. אבל במקרה שהלוחו ודר המלוה בחצרו, אם הנכנס לחצר לגור נתן לבעל החצר הלואה, אסור למלוה להתגורר בחצר הלוח חנם, וצריך להעלות לו שכר.

ומקשינן: מאי קא משמע לך? תנינא, מה

ואין בזה איסור ריבית. כי דוקא בקרוב לשכר ורחוק להפסד נאמר לקמן [ע א] שרשע הוא, שאוכל ריבית.

המשנה הבאה עוסקת באיסור קבלת הנאה מלווה למלוה.

**מתניתין:**

המלוה את חברו, לא ידור המלוה בחצרו של הלוח בחינם, מפני שהסיבה שמסכים הלוח לתת לו לדור בחצרו חנם היא בגלל ההלואה, ואסור משום ריבית.

וכן ולא ישכור המלוה ממנו את חצרו בפחות, (1) מפני שמחמת ההלואה הפחית לו הלוח משכירות החצר ואסור מפני שהוא ריבית.

להפסיד שגם ינכה מהחוב וגם לא ירויח מהפירות לכן אינו ריבית, כי נחשב שקונה על ידי הנכייטא את הספק אולי יהיו פירות, ומחירה של קניה כזו הוא פחות מרווחים שודאי יהיו. אבל בית תמיד רווחי בטוחים שודאי ינהה תמיד מהבית, ולכן אסור אפי' בנכייטא וצריך לשלם את מלא השכירות.

אבל תוס' (ד"ה ולא ישכור) חולק וסובר שגם בבית יכול להפסיד המלוה שיכול הבית לפול או לישרף, או שלא יצטרך המלוה לבית. ולכן אין הבדל בין בית לשדה ובשניהם הסיבה שיכול להיות שיפסיד אינה מתרת נכייטא. וכל ההיתר של נכייטא סובר התוספות הוא רק במקרה שהבית או הקרקע ממושכנים למלוה, שאז שווה ללווה בעל השדה שהמלוה יקח את הקרקע

שהגמ' בתירוץ סברה שיש כאן מקח ולא הלואה, כיון שכנגד מה שקיבל המוכר אחריות על חימוץ שזה החשיבו בקושיה להלואה, יש כנגדו את אחריות הזול שקיבל הלוקח, וזה עסק המקח, ולפי זה לשון קרוב לזה ולא דווקא.

1. ולא ישכור ממנו בפחות, רש"י (ד"ה קמ"ל) למד מדין המשנה שאסור להלוות על בית ולגור בו אפי' בנכייטא. פי' שמנכה לו כל שנה שיושב המלוה בבית קצת מסכום ההלואה ולא כפי שוויה האמיתי של השכירות. ואומר רש"י שיש לחלק בין בית שאסור בניכוי מועט, לכרם שכתוב לקמן שמוותר לתת כרם או פרדס בניכוי מועט. כיון שיכול להיות שהכרם יילקח ובסופו של דבר לא יוציא פירות. ומחמת שהמלוה יכול

נמצא שבעל החצר חסר — שמפסיד שהיה יכול להשכירה בשכר, והמתגורר נהנה — שלא צריך לשלם את שכר החצר, שהיה משלם בשביל חצר אחרת, וא"כ המתגורר נהנה, ובעל החצר חסר, ובאופן הזה חייב עפ"י דין להעלות לו שכר [כפי ששינונו למעלה]. וא"כ מרויח המלוה — המתגורר, ריוח מחמת הלואה, שהרי מתגורר שם חינוס, ובלי ההלואה היה מחויב לשלם, ולכן באופן הזה אסור.

**אבל חצר דלא קימא לאגרא**, שבעל החצר ממילא לא עמד להשכירה — והוא לא חסר, **ונברא דלא עביד למיגרא**, והמתגורר לא

חידש רב יוסף? והלא משנתנו בפירוש אמרה, שהמלוה את חברו לא ידור בחצרו חינוס, ולא ישכור ממנו בפחות מפני שהוא ריבית, וא"כ כתוב מפורש שאסור לגור בחצר חברו בחינוס, אם הלווה?

ומתרצינן: **אי ממתניתין, הוה אמינא**, אילולי דינו של רב יוסף בר מניומי היה אפשר לומר, שהאיסור במשנה הוא, **הני מילי**, מדובר רק **בחצר דקימא לאגרא** (2) שבעליה רוצים להשכירה (3), **ונברא דעביד למיגרא**, והנכנס לגור רוצה לשכור חצר [ובלי שהיה לו את החצר הזו היה שוכר חצר אחרת]. ואם דר בחצר בלא דעת הבעלים,

המלוה שדר בחצר לשלם דמי שכירות כשאר אדם שהיה חייב, ובאופני החיוב של זה נהנה זה חסר, ואע"פ שבאופנים הנ"ל לא נהנה ולא חסר.

3ב בתוד"ה אבל הקשה שא"כ אדם שמלוה את חברו יהיה אסור לעשות לו שום טובה, ואפי' דברים שרגילים להשאיל אחד לשני בחינוס, יהיה אסור כמו חצר שלא עומדת להשכרה? וכן בריטב"א הקשה כך — וכי יהא המלוה מודר הנאה מהלוה, והרי מעשים בכל יום שאדם מלוה לחברו ולאחר מכן שואל ממנו. ותירצו הראשונים שכל האיסור הוא רק בדברים שאין דרך בני אדם להשאיל בחינוס, כמו חצר, ואפי' אם החצר לא עומדת להשכרה, אין דרך להשאיל חצר בחינוס. אבל שאר חפצים שגם בלאו הכי היה משאיל מותר, עוד תירצו תוס' שהאיסור הוא רק כשנכנס לחצר חברו "שלא מדעתו" שנראה שהסיבה שאינו מודיעו היא בגלל שסומך על ההלואה, שבדאי יסכים הלווה לתת את חצרו, אבל מדעתו אין איסור אלא בדבר שאדם לא היה עושה לשני אלא בשכר.

בנכייטא, שהרי המלוה מחזיק בה ואין הלוה יכול להשכירה לאחרים, וא"כ נוח לו לקבל קצת פחות בניכוי מאשר לא כלום [שגלבו זהו המחיר המלא של השכירות ואינו יכול להשיג יותר]. ולקמן סז: יתבאר בהרחבה ענין משכון בנכייטא.

2. בחצר שעומדת להשכרה כתב הרמ"א שהוא אבק ריבית לכו"ע, והטעם שיש כאן נשך גמור, שהרי הלווה נפסד שלא יכול להשכיר חצרו, והסיבה שזה לא ריבית קצוצה, מכיון שלא קצצו מראש שידור בחצר בשכר ההלואה.

3. הש"ך כתב שהדין שכתוב בגמרא בחצר שעומדת להשכרה שחייבים להעלות שכר הוא לאו דוקא, אלא גם בכל האופנים שמחייבים לדר בחצר חברו שלא מדעתו, מדיני חו"מ, ואפי' בחצר שלא עומדת להשכרה, כגון שאמר לו בעל הבית צא מביתי שחייב לשלם שכר דירה, או באופן שהמתגורר גילה בדעתו שמסכים לשלם שכ"ד, או באופן שהמגורים בעצמם גורמים נזק כגון השחרת כתלים, בכל האופנים הנ"ל חייב

צריך לשכור חצר [שיש לו חצרות אחרות] — והוא לא נהנה, ועפ"י דין פטור מלשלם על שכירות החצר, אימא, לא יהיה אסור למלוה להתגורר בחצר הלוה חינם כיון שאינו מרויח מכך כלום, קא משמע לן<sup>3</sup> רב יוסף בר מניומי שאסור, מפני<sup>(4)</sup> שמחזי

כריבית. איכא דאמרי, אמר רב יוסף בר מניומי אמר רב נחמן, אף על פי שאמרו הדר בחצר חברו שלא מדעתו אינו צריך להעלות לו שכר, אבל אם אמר לו הלוויני ודור בחצרי<sup>(5)</sup> חינם, צריך להעלות לו

4. נחלקו הראשונים בגדר האיסור של מיחזי כריבית, דעת הרמב"ן הרשב"א והרא"ש היא דכיון שהחצר הזו לא עומדת להשכרה ולא חיסר בממונו כלום, הרי זה איסור קל אפי' מאבק ריבית, כיון שעיקר איסור ריבית הוא חיסור ממון הלוה א"כ באופן שממונו של הלוה לא מתחסר אין כאן אפי' אבק ריבית, ואע"פ שהמלוה מחפש דירה לשכור, ונהנה משיבתו בקרקע של הלוה, מכל מקום חסר כאן בדין התורה "את כספך לא תיתן לו בנשך" [ויקרא כ"ה] פי' שאסור לנשוק את הלוה מממונו, וכאן שחצרו של הלוה, ממילא לא עומדת להשכרה, הוא לא נושך ולא נפסד.

וכתב הרמב"ן שהנפק"מ בין אבק ריבית למיחזי כריבית, שאפי' אם באבק ריבית יש דין להחזיר את הכסף כדי לצאת ידי שמים, אבל בחצר שלא עומדת להשכרה, שלא חיסר בממונו כלום. אפי' לצאת ידי שמים אינו צריך. וכל הדין של המשנה שהדר בחצר חברו שצריך להעלות לו שכר ואפי' בחצר שלא עומדת להשכרה הוא דין רק על זמן שעדיין גר בחצר, ועל זה הגמרא אומרת שאסור למלוה לגור בחצר הלוה חינם, אבל אם כבר סיים לגור בחצר, הרי הוא כבר אכל את הריבית ולא חייב להחזיר אפי' לצאת ידי שמים, שהרי הלוה לא נחסר כלל.

אבל דעת הרמב"ם (פ"ו ממלוה ולוה ה"ד) שהאיסור של המלוה לגור בחצר חברו ואפי' בחצר שלא עומדת להשכרה, הוא כשאר איסורי אבק ריבית, ואינו קל משאר אבק ריבית, ומשמע

שלמ"ד שבאבק ריבית חייב המלוה להחזיר ללוה בשביל לצאת ידי שמים, הוא הדין בחצר חברו ואפי' בחצר שלא עומדת להשכרה. (וכ"כ המגיד משנה והטור קס"ו בדעת הרמב"ם). והגר"א בהגהותיו על השו"ע (קס"ו סק"ג) דייק מלשון הגמ' כדעת הרמב"ם שבגמ' כתוב "הלוהו" ודר בחצירו משמע שאפי' אחרי שגר בחצרו — חייב להעלות לו שכר.

החכמת אדם (קל"ו ס"א) כתב חידוש. שכל מה שהגמרא אמרה שהדין בחצר שלא עומדת להשכרה שחייב המלוה להעלות שכר, זה רק אם לפני שבא לגור בחצר אמרו לו שצריך לשלם על החצר שכר. אבל אם כבר נכנס לגור, ולא אמרו למלוה שחייב לשלם שכר, לא מוציאים ממנו את דמי שכירות החצר. וצ"ע שמשמע בדבריו שלא כדברי הרמב"ן והרשב"א שכתבו מפורש שאפי' לאחר שכבר נכנס לגור בחצר חייב לשלם וכל מה שפטרוהו מלשלם, זה רק במקרה שכבר סיים לגור, ולא שילם על שכירות החצר אז פטרוהו מלשלם.

5. הלוויני ודור בחצרי נפסק בשו"ע (קס"ו ב') אם החצר עומדת להשכרה הרי זה ריבית קצוצה. ובטעם הדבר כתב הרי"ף, וכן הסכימו כל הראשונים, שמכיון שכוונת הלוה שיגור בחצרו בחינם מחמת ההלוואה, נמצא נותן לו את דירת החצר בריבית. וכתב הגר"א שהוא הדין גם באופן שהמתגורר לא צריך דירה מחמת שיש לו אחרות, בכל זאת היא ריבית קצוצה, והטעם

**שכר.** (6) כיון שאומר בעל החצר למלוה: תלוה לי, ואני אתן לך לדור בחצרי חינם, וקצץ לו את דמי השכרת החצר כריבית להלוואה שמקבל ממנו, אם כן היא רבית קצוצה, וכדי למנוע זאת חייב המלוה להעלות לו את דמי השכירות.

והנפקא מינה בין שתי הדעות בדעת רב יוסף היא:

**למאן דאמר שרב יוסף סבר שחייב לשלם את השכירות בהלווה** כבר ודר בחצירו, ואפילו בלא שקצץ את הבית כריבית, הרי **כל שכן הלויני**, באופן שקצץ שבגלל ההלוואה ידור בחצירו חינם, שחייב להעלות שכר.

**ולמאן דאמר שרב יוסף דבר בהלויני**, רק אז צריך להעלות לו שכר, **אבל הלווה לא צריך להעלות שכר**, כי האיסור הוא רק כשקצץ

מפורש שמחמת ההלוואה יתן לו את החצר, **מאי טעמא? כיון דמעיקרא לאו אדעתא דהכי אוזפיה, לית לן בה**, והטעם שיותר בלי קציצה מראש הוא, שהמלוה לא הלווה בשביל שיקבל את החצר, ומה שגר אחר כך בחצר בחינם, לא חוששים שהוא בגלל ריבית. ולפי מאן דאמר זה, צריך להעמיד את משנתנו שאוסרת, באופן שכן קצץ לו את דירת הבית, או בשעת מתן מעות או לאחר מכן.

**רב יוסף בר חמא תקיף עבדי דאינשי דמסיק בהו זוזי**, רב יוסף היה לוקח את העבדים של בעלי חובותיו, **ועביד בהו עבידתא**, וחייב את העבדים לעשות את מלאכתו.

**אמר ליה רבא בריה: מאי טעמא עביד מר הכי**, מאיזה טעם מותר לקחת את העבדים של בעלי החובות שלו, והרי זה נראה כריבית.

6. בהלויני ודור בחצירי באופן שהחצר לא עומדת להשכרה, בפשטות מדברי הרי"ף משמע שאפי' שהחצר לא עומדת להשכרה כל הלויני ודור בחצירי הוא רבית קצוצה, ומוציאים ממנו בדיינים, אבל הרמב"ן כתב בדברי הרי"ף שרבית קצוצה הוא רק באופן שהחצר עומדת להשכרה, אבל אם אין החצר עומדת להשכרה הרי זה רק מיחזי כריבית שהרי לא ננשך הלווה ומשמע שאפי' אבק ריבית אין כאן אלא רק מיחזי כריבית (הנפק"מ עיין לעיל בהערה 4). אבל הטור כתב שהוא אבק ריבית הרגיל, ואף שאין כאן נשך גמור, מכל מקום כיון שתלו מפורש את ההלוואה בדירת החצר, כאילו החשיבו את דירת החצר לנשך, ודעה שלישית למד הש"ך בדעת הרמב"ם שכל הלויני ודור בחצירי הוא רבית קצוצה. שמחמת שקצץ לו בזמן ההלוואה הרי זה

שעפ"י דיני חו"מ גם אם שלא צריך את הדירה חייב לשלם אם החצר עומדת להשכרה, וא"כ נמצא שלמגורים האלו יש דיני ממון גמורים, ומכיון שנותן את הזכויות הממוניות בחינם הוא רבית קצוצה.

ובחי' רעק"א (ס ב) הקשה הרי באופן שהמתגורר לא צריך את הדירה שיש לו דירה משלו, לא התרבה ממנו, והרי בריש הפרק מבואר שהגדרת ריבית קצוצה הוא רק באופן שיש גם "נשך" שלוקח את ממון הלוה, וגם "תרבית" שמתרבה ממון המלוה ע"י הריבית, וכאן הרי לא יתרבה ממונו? ותירץ הגרעק"א שהטעם הוא, מחמת שהלווה והמלוה תלו את המגורים בהלוואה, שאמר הלויני ודור בחצירי, והרי הוא כאלו שכר את החצר, ושוה לו החצר כסף וא"כ יש פה גם תרבית.

ריבית.

**אמר ליה רבא:** כל מה שרבי דניאל פטר מתשלום, **הני מילי חיבא דלא מסיק** [נושה] **בהו זוזי**, שבעלי העבד לא חייבים למחזיק בעבד כסף מחמת הלואה.

**אבל מר, כיון דמסיק** שנושה אתה **בהו**, בבעליהם של העבדים, חוב של הלואת זוזי, **מחזי כריבית**. ולכן, אף על פי שמעיקר הדין אתה פטור מלשלם, אך כיון שקדמה כאן הלואה, מיחזי כריבית, ואסור.

ומביאה הגמרא ראייה שאפילו במקום באופן שמעיקר הדין פטור מלשלם, בכל זאת, אם קדמה הלואה, חייב לשלם, כיון שנראה כריבית [מהגמרא לעיל].

**דאמר רב יוסף בר יוסף** **בר מנימוי אמר רב נחמן:** אף על פי שאמרו הדר **בבבא** **חברו שלא מדעתו אינו צריך להעלות לו שכר**, כי זה לא נהנה וזה לא חסר [באופן שבעל החצר לא עומד להשכיר את חצירו, והדר בה לא צריך חצר, כיון שיש לו חצר משלו], ולכן פטור מתשלום, **אבל אם הלוחה ודר המלוה בבבא, צריך המלוה להעלות לו שכר**, ללוחה, כי אחרת, נראה הדבר כריבית.

ונמצא, כי באופן שקדמה הלואה, תמיד חייב לשלם, ואף על פי שבלא זה היה פטור.

**אמר ליה: אנא כרב נחמן סבירא לי, דאמר רב נחמן, עבדא נהום כרסיה, לא שוי.** שאני סובר כרב נחמן, שאמר עבד לא שוה אפילו את מאכלו ומזונותיו, ואני הרי נותן לעבדים הללו את מאכלם ביום שעובדים אצלי, ואין אני נהנה מהעבד חינום, ולכן לא חששתי לריבית.

**אמר ליה: אימור דאמר רב נחמן** מה שרבי נחמן סבר שעבד לא שוה אפילו את מזונותיו, רק כגון **"דארי"** **עבדיה** [דארי היה שם העבד של רב נחמן], **דמרקיד בבי כובי**, שהיה ליצן ורוקד בחנויות בשביל לשתות יין, ועבד כזה באמת לא שוה אפילו לא את מזונו, אבל **עבדי אחריני**, שעושים מלאכה אחרת, **מי אמר רב נחמן** שאינם שוים את מזונותיהם?

**אמר ליה רב יוסף בר חמא: אנא, כי הא דרב דניאל בר רב קטינא אמר רב, סבירא לי, דאמר, התוקף המחזיק בעבדו של חברו ללא ידיעתו, ועשה בו מלאכה, פטור המחזיק בעבד מתשלום לבעלי העבד.** משום **דניחא ליה דלא נסתרי עבדיה**.<sup>(1)</sup> נוה לבעליו שיעבוד העבד תמיד ולא יתרגל להתעצל.

ס-א

ולכן, הסיבה שהחזקתי בעבדי בעלי חובותי ולא חששתי לריבית, היא, מפני שעל פי דין אני פטור מלשלם, ואם כן לא קיבלתי שום הנאה ממונית מבעלי חובותי, ואין כאן

כאילו השכיר את החצר כריבית.

1. בתורה ניחא ליה דנסתרי עבדיה הקשו מדוע הגמרא צריכה להגיע לטעם שנוח לאדם שעבדיו לא התרגלו להתעצל ולכן לא חייב לשלם, והרי יש טעם פשיט מהגמרא בב"ק (צו). גזל עבדים

והזקיני משלם כשעת הגזלה, אבל שכר פעולתם לא משלם ומשמע שהגזול עבד פטור מתשלומי שכירות העבד. ותי' התוס' שיש לחלק אם לקח את העבדים על מנת לגזול ואז החיוב הוא על הגזלה, אך אם לקח את העבד בשביל העבודה